

Darbo sutartys, darbo laikas ir darbo užmokestis

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Darbo sutarčių rūšys

- Lietuvos Respublikos darbo kodekso 108 str. nustato darbo sutarčių rūšis:
 - neterminuotos;
 - terminuotos, trumpalaikės, sezoninės;
 - dėl antraeilių pareigų;
 - nuotolinio darbo;
 - kitos.

Terminuotos darbo sutartys

- Terminuota darbo sutartis gali būti sudaroma tam tikram laikui arba tam tikrų darbų atlikimo laikui, bet ne ilgiau kaip 5 metams;
- Neleidžiama sudaryti terminuotos darbo sutarties, jeigu darbas yra nuolatinio pobūdžio, išskyrus atvejus, kai tai numatyta įstatyme arba kolektyvinėje sutartyje.
- Nuo **2010-08-01** įsigaliojo DK pakeitimai, leidžiantys sudaryti terminuotas darbo sutartis ir nuolatinio pobūdžio darbams, tačiau **tik naujai įsteigtoms darbo vietoms**. Siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimams, įvestos specialios normos „saugikliai“:
- Naujai įsteigtomis darbo vietomis nelaikomos įsteigtos panaikinus buvusias darbo vietas;
- tokių vietų skaičius negali viršyti 50 procentų visų įmonės darbo vietų (pareigybių) skaičiaus;
- negali būti sudaryta su toje pačioje įmonėje dirbusiu darbuotoju, su kuriuo darbo sutartis įsigaliojus šiam įstatymui buvo nutraukta šalių susitarimu ar darbdavio iniciatyva, kai nėra darbuotojo kaltės.
- Šis DK pakeitimas turėjo galioti iki 2012 m. liepos 31 d., tačiau reaguojant į susidariusią situaciją darbo rinkoje bei siekiant padidinti darbo santykių lankstumą, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, **buvo pratęsta galimybė sudaryti terminuotas darbo sutartis naujai įsteigtose darbo vietose iki 2015 m. liepos 31 d.**

Trumpalaikės darbo sutartys

- **Trumpalaikė darbo sutartis** yra darbo sutartis, sudaryta ne ilgesniam kaip dviejų mėnesių laikui.
- Trumpalaikė darbo sutartis gali būti sudaroma skubiems ar trumpalaikiams darbams atlikti, laikinai nesantiems (dėl ligos, atostogų ir panašiai) darbuotojams pavaduoti. Trumpalaikė darbo sutartis taip pat gali būti sudaryta su studentais, moksleiviais jų atostogų metu (laikantis asmenų iki 18 metų įdarbinimo tvarkos)
- Trumpalaikėse darbo sutartyse išbandymo laikotarpis nenustatomas; gali būti taikoma suminė darbo laiko apskaita; atostogos nesuteikiamos, o nutraukiant trumpalaikę darbo sutartį išmokama pinigine kompensacija.

Sezoninės darbo sutartys

- **Sezoninė darbo sutartis** sudaroma sezoniniams darbams atlikti, kurie dėl gamtinių ir klimato sąlygų dirbami ne visus metus, o tam tikrais periodais (sezonais), ne ilgesniais kaip 8 mėnesiai (vienas po kito einančių 12 mėnesių laikotarpiu), ir yra įtraukti į sezoninių darbų sąrašą.
- Gali būti taikoma suminė darbo laiko apskaita. Darbuotojams, dirbantiems vieną sezoną, kasmetinės atostogos nesuteikiamos, o atleidžiant juos iš darbo, už nepanaudotas atostogas mokama pinigine kompensacija.
- Darbuotojams, kurie pratęsia darbo sutartį kitam sezonui, nenutraukdami darbo santykių, kasmetinės atostogos suteikiamos tarpsezoniniu laikotarpiu. Darbuotojams, kurie dirba du sezonus ir daugiau iš eilės nenutraukę darbo santykių, už tarpsezoninius laikotarpius mokamas kolektyvinėje sutartyje arba darbo sutartyje nurodyto dydžio atlyginimas.
- Pvz. gėlyno priežiūros darbai; daržovių, gėlių auginimas atvirame grunte; vaisių, uogų skynimas; derliaus nuėmimas atvirame lauke; vynuoginių sraigių rinkimas

Paslaugų kvitai

- Nuo 2013 m. balandžio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos **žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitą įstatymui**, fiziniai asmenys pagal paslaugų kvitus gali teikti žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas, kurios yra laikinos arba vienkartinės ir kurioms teikti nereikalingi specialūs įgūdžiai, kvalifikacija, leidimai, pažymėjimai, mokymai ar kursai ir kurių sąrašą patvirtino Vyriausybė (pvz., žemės ūkio augalų sėjos ir sodinimo paslaugos, atliekamos rankomis, naudojant tam skirtas priemones, ravėjimas, kasimas, rovimas, akmenų rinkimas, nendrių tvenkiniuose pjovimas ir pan.).
- ❖ Paslaugų teikėjai turi teisę teikti paslaugas **vienam** paslaugų gavėjui **ne ilgiau kaip 60 dienų**, o jeigu paslaugos teikiamos **keliems** paslaugų gavėjams, – **ne ilgiau kaip 90 dienų** per kalendorinius metus, neatsižvelgiant į per dieną teiktų žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų valandų skaičių.

Paslaugų kvitai

- ❖ Paslaugų teikėjo per mokestinį laikotarpį gautos pajamos teikiant paslaugas pagal paslaugų kvitą, neviršijančios **6000 litų**, gyventojų pajamų mokesčiu neapmokestinamos. Suma per mokestinį laikotarpį viršijanti 6000 Lt apmokestinama taikant 15 proc. pajamų mokesčio tarifą.
- ❖ Paslaugų gavėjas turi sumokėti „Sodrai“ už kiekvieną paslaugas per mėnesį teikusį asmenį privalomo sveikatos draudimo įmokas – 9 proc. nuo per mėnesį kiekvienam paslaugas teikusiam asmeniui apskaičiuoto atlygio sumos.
- ❖ Darbo biržoje bedarbiais užsiregistravę asmenys, pradėję teikti paslaugas pagal kvitus, **bedarbio statuso ir gaunamų pašalpų nepraras**. Skaičiuojant piniginę socialinę paramą, į gaunamų pajamų sumą bus įskaitoma tik ta iš paslaugų teikimo gauta pajamų dalis, kuri viršija 6000 litų per einamuosius kalendorinius metus.

Paslaugų kvitai

- Sodros duomenimis per 2013 m. II ketvirtį :
- Draudėjams buvo parduota 1955 žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų kvitų knygelės;
- 1222 draudėjai gavo žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas, teikiamas pagal paslaugų kvitą; iš jų – juridiniai asmenys – 453, fiziniai asmenys – 769;
- 7485 asmenys teikė žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas pagal paslaugų kvitus;
- 1 apdraustasis teikė žemės ūkio ir miškininkystės paslaugas 60 dienų;
- Draudėjai į Sodros biudžetą pervedė apie 147 tūkst. litų privalomojo sveikatos draudimo įmokų už fizinius asmenis, kurie teikė paslaugas pagal paslaugų kvitus.

Darbo laiko ypatumai

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 587 reglamentuoja **darbo ir poilsio laiko ypatumus žemės ūkio ir žemės ūkio produkciją perdirbančiose įmonėse**
- Jame įtvirtinta, kad žemės ūkio įmonių darbuotojai, dirbantys augalininkystės darbus, šių įmonių žemės ūkio technikos remonto dirbtuvių, iš jų automobilių transporto remonto dirbtuvių, sandėlių ir agroserviso paslaugas teikiančių įmonių darbuotojai darbymečiu (per sėją, prižiūrint pasėlius, ruošiant pašarus, nuimant derlių, ariant pūdymus ir dirbant kitus darbus) gali dirbti ilgiau kaip 8 valandas per dieną, bet ne daugiau kaip 12 valandų (kartu su papildomomis ir specialiosiomis pertraukomis, įskaitomomis į darbo laiką). Šiose veiklose gali būti taikoma suminė darbo laiko apskaita, kurios apskaitinis laikotarpis – iki vienerių metų.

Minimalusis darbo užmokestis

- Lietuvos Respublikos darbo kodekso 187 straipsnyje nustatyta, kad Vyriausybė Trišalės tarybos teikimu nustato minimalųjį valandinį atlygį ir minimaliąją mėnesinę algą.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos trišalės tarybos teikimą, nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 1000 litų (290 EUR) padidino minimaliąją mėnesinę algą (17,65 procento) ir minimalųjį valandinį atlygį iki 6,06 lito.
- Nustatant minimalųjį darbo užmokestį žemės ūkyje, pas ūkininkus pagal darbo sutartis dirbantiems darbuotojams, galioja bendros teisės aktų normos.
- Teisės aktais įtvirtintas minimalusis mėnesio darbo užmokestis (neatskaičius mokesčių) Europos Sąjungoje svyravo nuo 159 EUR Bulgarijoje iki 1874 EUR Liuksemburge. Lietuva kartu su Bulgarija, Rumunija, Čekija, Estija, Latvija, Lenkija ir kitomis šalimis priskiriama šalių, kuriose minimalusis darbo užmokestis yra mažiausias (nuo 100 iki 500 EUR per mėnesį) grupei.

Vidutinis darbo užmokestis

- Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2012 m. šalies ūkyje su individualiomis įmonėmis vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis sudarė **2124 litus** (615 EUR), o augalininkystėje, gyvulininkystėje, medžioklėje ir su tuo susijusiose veiklose – **1782 litus**. Reikia pažymėti, šiose žemės ūkio veiklose iki krizės buvęs vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydis viršytas jau 2012 m.
- Lietuvos statistikos departamento duomenimis, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (be individualių įmonių) 2013 m. III ketvirtį sudarė **2305 litus** ir tai yra 2,3 proc. daugiau negu 2013 m. II ketvirtyje. Privačiame sektoriuje darbo užmokestis augo daugiau negu valstybės sektoriuje (2,6 proc. ir 2 proc.). Žemės ūkyje ir miškininkystėje ir žuvininkystėje 2013 m. II ketv. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo 2020 litų.
- 2013 m. III ketv. palyginti su II ketv. vidutinis darbuotojų skaičius šalies ūkyje išaugo 0,8 proc. (privačiame sektoriuje išaugo 1,6 proc., o valstybės sektoriuje sumažėjo 0,9 proc.